

Кубакова Айзада Эргешбаевна, ОшТУнун доценти,
ORCID 0009-0005-8069-8131
Молдошова Аида Буркановна, ага окутуучу,
ORCID 0009-0003-1382-0251
Ош технологиялык университети
E-mail: e-mail: aizadakubakova@gmail.com

ОКУУЧУЛАРДЫН ЖАШ ӨЗГӨЧӨЛҮГҮНӨ ЖАРАША МЕКТЕП ФОРМАЛАРЫН ИШТЕП ЧЫГУУ

Кыргызстанда мектеп формалары ар түрдүү болгондуктан, мектептер өздөрүнүн шартына, табитине жараша бирдей форма тандап алышат. Ошол эле учурда алар башка мектептерден өзгөчөлөнүп турууну каалашат. Макалада Кыргызстанда жарыяланган мектеп формасынын конкурсунун негизинде, формалардын бир канча варианттары сунушталган. Заманбап стилдеги мектеп формалары мода тенденцияларына дал келип, окуучулардын купулун толтура алат. Ошондой эле окуучулардын жаш өзгөчөлүгүнө жараша ыңгайлуу жана заманбап.

Негизги сөздөр: мектеп форма, окуучулар, мода, мода багыттары, ыңгайлуулук, бирдиктүү форма, көйнөк, шым, юбка, ата-энелер, стилдер, силуэт.

Кубакова Айзада Эргешбаевна, доцент ОшТУ,
Молдошова Аида Буркановна, ст.преподаватель,
Ошский технологический университет

РАЗРАБОТКА ШКОЛЬНОЙ ФОРМЫ ДЛЯ УЧЕНИКОВ С УЧЕТОМ ВОЗРАСТНЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ

В Кыргызстане школьная форма для учеников разнообразно, каждая школа выбирает единую форму по своему условию и вкусу. В статье рассматривается разработка школьной формы разных вариантов для учеников разных возрастных групп на основе конкурса объявленной в Кыргызстане. Рекомендуемые школьные формы соответствует тенденциям моды, а также соответствует возрасту.

Ключевые слова: школьная форма, ученики, мода, удобства, единая форма, платье, брюки, сарафан, юбка, родители, стили, силуэт.

Kubakova Aizada Ergeshbaevna, docent,
Moldoshova Aida Burkanovna, senior lector,
Osh Technological University

METHODOLOGY FOR THE DEVELOPMENT OF SCHOOL UNIFORMS FOR STUDENTS OF THE PRIMARY SCHOOL GROUP

In Kyrgyzstan, the school uniform for students is diverse; each school chooses a single uniform according to its condition and taste. The article discusses the methods of designing school uniforms for schoolchildren of the younger age group.

Key words: school uniform, students, fashion, amenities, uniform, dress, trousers, sundress, skirt, parents.

Киришүү. Азыркы учурда мектеп окуучулары өзгөчөлөнүп турууну, ошол эле учурда заманбап кездемелерден кийүүнү каалашат. Мектеп формасы жаш курагына жараша бири-биринен костюмдарынын түстөрү боюнча айырмаланып турушу зарыл. Кичүү мектеп жашындагы окуучулар көп кыймыл-аракетте болгондуктан форма ыңгайлуу болуш керек. Бул курактагы мектеп окуучулары модага анча көңүл бурушпайт. Иштелип чыккан моделдердин түстөрү дагы басыңкы болуп бул талаптарга жооп берет. Орто мектеп жашындагы окуучуларга сунушталган формалар заманбап, бул курактагы балдар бир аз болсо дагы мода жөнүндө түшүнүгү бар. Бул жаштагы окуучулар кичүү мектеп жашындагы окуучулардан айырмаланып турууну каалашат. 7-9 класстагы мектеп окуучулары үчүн формалар стилдүү болгондуктан окуучуларды өзүнө тартып турат. 10-11 класстагы окуучулардын формасы өзгөчө, бул курактагы окуучулар моданын багытына өзгөчө көңүл бурушат. Жогорку класстагы мектеп окуучулары өзгөчөлөнүп турууну жактырышат, сунушталган формалар алардын талабына жооп берет. *Актуалдуулугу.* Окуучулар моданын багытына дал келе турган, ошол эле убакта башкалардан айырмаланып турууну каалашат. Ошол себептен мурда иштелип чыккан формалардан өзгөчөлөнгөн моделдерди иштеп чыгуу зарыл болгон. Окуучулардын жаш өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен алардын табитине, психологиялык өсүшүн эске алуу менен заманбап эскиздер иштелип чыкты. Иштелип чыккан эскиздер түстөрү, формалары менен айырмаланып костюмдун комплектин түзөт жана трансформер (юбканы бир убакта чечип, кыска жакетке айландырса болот) .[1,2]

Жумуштун максаты. Кыргызстанда заманбап мектеп формаларынын эскиздерин иштеп чыгуу жана мектептерге кийүүнү сунуштоо.

Изилдөөнүн материалдары жана методдору. Мектеп формасы- окуучулардын мектепте күнүмдүк кийип жүрүүчү формасы жана бул форма балдардын окуучу экендигин айгинелейт. Ошондой эле формалар бир гана сабак учурунда кийилбестен, башка максаттарда да кийилет. Окуучулардын сабакка болгон жоопкерчилигин арттыруу максатында бирдиктүү мектеп формасы каралат. Окуучулардын бирдей кийинүүсү бири-бирине болгон атаандаштыгын азайтат. Кирешелүү ата-энелер менен карапайым ата-эненин балдарынын балдарынын кийимдеринин ортосундагы айырманы олуттуу түрдө азайтат. Мамлекеттик стандарттын негизинде кабыл алынган бирдиктүү мектеп формасы, окуучулардын кийимдеринин санитардык-гигиеналык, экономикалык талаптарына жооп берет. 1990-жылга чейин Кыргыз Республикасы эгемендүүлүк алганга чейин СССРдин курамында турган, ошондуктан биздин өлкө СССРдин мектеп формасын кийип келишкен. Кыргыз Республикасы эгемендүүлүк алганга чейин СССРдин курамында болгон, ошондуктан окуучулар ошол кездеги жалпы форманы кийип келишкен. Россияда мектеп формасы 1834-жылы бекитилген Россия империясынын бардык орто мектептеринде бул форманы кийип жүрүүгө милдеттендирилген. Гимназия формасы буржуазиялык калдык деп жарыяланып 1918 – жылы жоюлган. Өкмөттүн токтому менен 1935 - жылы бирдиктүү мектеп формасы кайрадан түзүлүп, аны 1947- жылдан баштап кийиле баштаган. Жаңы форма мурдагы формага окшош болуп балдарга көк кепка, боз туника, кыздарга ак жакалуу күрөң түстөгү көйнөктөр жана кара жана ак түстөгү фартуктарды тагышкан. Башталгыч жана ортоңку класстардын окуучулардын чач жасалгаларына көңүл бурулган. Эреже боюнча биринчи класстын балдары таз кыркылган, үчүнчү класстын окуучуларына кичинекей чачтары калтырылган, бешинчи класстын окуучулары чачынын жарымын калтырышкан. Жетинчи жана жогорку класстагыларга чачын кырбоого уруксат берилген, кыздарга кээ бир учурларда гана чач кырктырууга болгон. 1962-жылы Советтик мектеп формасынын стили жаңыланган. Эркек балдар кара жана көк түстөрдөгү шым курткаларды кийишкен. 1970- жылдан баштап башталгыч жана орто мектептерде балдардын курткалары ачык түстөргө алмаштырылган. Кыздар күрөң

көйнөктөрдү кара, өзгөчө учурларда ак фартуктар менен кийишип, чачтарына ак бантик тагышкан.

1- Сүрөт Советтер Союзу маалындагы кичүү класстардын мектеп формалары [7]

2 – сүрөт ССР убагындагы орто мектеп жашындагы окуучулардын формалары [7]

3 –сүрөт Бүтүрүүчүлөрдүн мектеп формалары ССР убагындагысы [8]

4 - сүрөт Конкурса коюлган мектеп формалары.

https://www.vb.kg/doc/279069_v_kyrgyzstane_vybrali_eskiz_edinoy_shkolnoy_formy.html

1990 – жылы Кыргыз Республикасы эгемендүүлүк алгандан баштап, жаңыча мектеп формаларын кийүүнү сунуштаган. Дээрлик кыргызстандын бардык мектептеринде окуучулар үстүлөрүнө ак түстөгү кийимдерди, төмөн жагына кыздар кара түстө юбка, балдар шым кийишкен. Бирдиктүү форма окуучулардын маданияттуу болуп калыптанышына жана билимге умтулуусуна түрткү берет. Окуучулардын бирдей шартта билим алуусу үчүн форма социалдык теңдикти сактайт. Билим берүү министирлигинин демилгеси менен бирдиктүү мектеп формасын киргизүү ишке ашат. Ошол эле учурда тигүү цехтери жана ата-энелердин жардамы менен формалар иштелип чыгарылат. 2014-жылы Кыргызстанда мектеп формасына конкурс жарыяланган. Ушул конкурстун негизинде көптөгөн дизайнерлер өздөрүнүн варианттарын сунушташкан. Ата-энелер жана мектеп окуучулары СМС добуш берүү аркылуу бир вариантты тандап алышкан (кенже класстар – ток кызыл түстүү жакеттер, жогорку класстагылар үчүн боз түстөгү жакеттер).

5- сүрөт конкурста кабыл алынган мектеп формалары
https://www.bbc.com/kyrgyz/kyrgyzstan/2014/07/140701_school_uniform

6-сүрөт. Учурдагы жогорку класстагы окуучулардын мектеп формалары.

Ата-энелердин чечими менен формалардын стили, түсүнүн өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен мектептер формалардын бир канча варианттарын тандай алышат. Классикалык стилдеги мектеп формасы 2015 – жылы өкмөттүн токтому менен бекитилген. Бул формалар төрт түстө болгон кара, көк, боз жана ток кызыл. Кыздар

үчүн ак кофта, сарафан, кемзир же жакет юбка кийүү сунушталган. Суук учурларда кыздарга шым кийүүгө уруксат берилген. Балдар үчүн ак көйнөк, кара шым кичүү мектеп жашындагылар үчүн боз түстөгү шым кемзир жана костюм кийилген. Кемзири менен костюмдун түсү ток кызыл түстө болгон. Окуу жайдын уставынын негизинде балдарга нейтралдуу түстөгү көйнөктөр, кыздарга классикалык стилдеги кийимдерди кийүүгө болгон.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2015-жылдын 12-августундагы № 572 токтому менен билим берүү уюмдарында мектеп формасына бирдиктүү талаптар белгиленген.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2015-жылдын 12-августундагы № 572 токтому менен билим берүү уюмдарында мектеп формасына бирдиктүү талаптар белгиленген.

2015 – жылдын 1- сентябрынан баштап жалпы билим берүү мекемелеринде уставка ылайык тиешелүү өзгөртүүлөрдү киргизүү менен бирдиктүү мектеп формаларын кийе баштоону билим берүү министри тапшырган. Бул токтомдун аткарылышын көзөмөлдөө жагы өкмөттүн аппаратынын билим берүү, маданият жана спорт бөлүмүнө жүктөлгөн. Ушул токтомдун негизинде бирдиктүү талаптар сунушталган.

Окуучулардын кийимине жана сырткы келбетине карата бул бирдиктүү талаптар төмөнкү максаттарда киргизилет:

- окуу тарбия жана класстан тышкары иштерде тартипти чыңдоо, окуу процессин сапаттуу уюштуруу;
- окуучуларды ыңгайлуу жана жарашыктуу кийимдер менен камсыздоо;
- теңтуштарынын арасында бай-кедей теңсиздикти алдын алуу максатында;
- окуучулар арасында диний жана социалдык айырмачылыктарды жоюу максатында;
- жаш балдардын кийимдеринин гигиеналык талаптарын сактоо менен өмүрүн жана ден-соолугун коргоо;
- химиялык, биологиялык, механикалык таасирлерден балдардын ден- соолугун сактоо;
- окуучуларды маданияттуулукка жана сырткы келбеттин эстетикасына тарбиялоо шарттарын түзүү;

Кыргыз Республикасынын билим берүү министирлиги тарабынан бекитилген уставдын негизинде мектептерде бирдиктүү мектеп формалары кийилет. Көбүнчө кичүү мектеп жашындагы окуучулар форманы кийишет. Жогорку класстардын окуучулары классикалык стилдеги кыздар ак кофта кара юбка, ал эми балдар ак көйнөк кара шымды кийишет.

Изилдөөнүн жыйынтыктары. Моданын багытын эске алуу менен мектеп формаларына болгон талаптарга дал келе турган формалардын бир канча варианттары иштелип чыкты. Иштелип чыккан формалар кичүү орто жана жогорку класстагы окуучулар үчүн сунушталат.

1-Моделдин сүрөттөмөсү. (7-сүрөт) Сунушталган форма комплектен туруп, кичүү мектеп жашындагы 1- 4- класстагы окуучуларга арналат. Классикалык стилдеги эркек балдардын костюму жарым кыналышкан силуэтте. Бул эркек балдардын костюмунун комплекти: кыска костюм, шым жана ак көйнөктөн түзүлгөн. Костюмдун башкалардан өзгөчөлүгү кыска алдыңкы бөлүгүндө каптал чөнтөктөр жайгашкан. Жакасы кайырмалуу, жендери узун болуп бүчүлөмөсү эки топчулуу. Костюмду кызыл түстөгү галстук менен кийүү каралган. Шымы классикалык стилде, этеги кууш болуп ортоңку сызыгы кыры чыгарылып үтүктөлгөн. Каптал чөнтөгү иштетилип, бүчүлөмөсү сыдырма менен ортоңку кесигинде жайгашкан. Куру жаш балдарга ыңгайлуу болушу үчүн белин жөндөп туруучу резинка менен кошо тигилген.

7- сүрөт Кичүү мектеп окуучуларынын формалары/

Кыздардын костюму жарым кыналышкан силуэттеги классикалык костюмда сүрөттөлгөн. Костюмдун предметтери: боз жана кара түстөрдөгү жарым жүн кездемесинен тигилип кыска жакет жана юбкадан турат. Жакеттин үстүнкү бастырма чөнтөгүндө эмблема иштетилген. Жеңдери орнотулма узун, жакасы эки кайырмалуу. Алдыңкы бүчүлөмөсү топчулук менен иштетилген. Юбканын узундугу тизеге чейин жетип, плисселенген.

8 – сүрөт Орто мектеп жашындагы окуучулардын формалары

№2 модель. (8-сүрөт) Бул мектеп формасы орто мектеп жашындагы окуучуларга (5-8 класстар) кийүүгө сунушталат. Эркек балдар жана кыздар үчүн бирдей сыя түстөгү эркин кыналышкан силуэттеги кемзирлерди кийүү сунушталат. Эркек балдар кемзирди ак түстөгү көйнөк жана кара боз түстөгү шым каралган.

Кыздардын формасы шотланка стилиндеги кыска юбка жана ийини бир аз ылдый түшкөн кемзир бул форманы пуштуу түстөгү кофта менен кийүүгө болот. Кемзирдин жакасы үч бурчтуу формада болуп чети сыя түстөгү кооздоочу кездеме менен иштетилип эркин кыналыштагы силуэтте. Кемзирдин этегине дагы жакасындай кооздук берилген.

№ 3 модель. (9-сүрөт) Бул мектеп формасы орто мектеп жашындагы окуучуларга (5-8 класстар) кийүүгө сунушталат. *Эркек балдардын формасы* жарым кыналышкан

силуэттеги классикалык костюмдан турат. Классикалык костюмдун предметтери: эки катар топчуланып бүчүлөмөлүү костюм жана шымдан туруп жарым жүн кездемесинен тигүү сунушталат. Костюм сыя түүстүү кездемеден тигилип, жеңи бир тигиштүү орнотулма, кайырма жакалуу. Классикалык стилдеги шымы кара көгүш түстөгү кездемеден тигилет.

Алдыңкы бөлүгүндө каптал чөнтөктөрү иштетилген жана бүчүлөмөсү сыдырмалуу. Бели жаш балдарга ыңгайлуу болуусу үчүн жылдырып туруучу резинка менен өткөрүлгөн.

9 – сүрөт Орто мектеп жашындагы 5-8 – класстардын окуучулары үчүн формалар

Кыздардын костюму жарым кыналышкан силуэтте сүрөттөлгөн. Кыздардын формасы жакет жана юбкадан турат, бул форма үчүн жарым жүн кездемеси сунушталат. Жакеттин узундугу бел сызыгына чейин келип эки катарлуу топчулук иштетилген. Жеңи эки тигиштүү орнотулма, жакасы кайырма жака. Жакеттин сол каптал чөнтөгүнө аскер кийимдеринин түсү сымал кездемеден эмбелема түшүрүлгөн. Юбкасы белинен окшош кездемеден тигилет. Юбкасы белинен бүктөмөлүү, узундугу тизесине чейин келет.

10- сүрөт Орто мектеп жашындагы 7-9 – класстардын окуучулар формалары.

№ 4 модель. (10-сүрөт) Бул мектеп формасы орто мектеп жашындагы окуучуларга

(7-9 класстар) кийүүгө сунушталат. Балдардын формасы диффуздук стилдеги эркин кыналышкан силуэтте болуп кемзир жана шымдан турат. Ассиметриялуу формадагы кемзиринин узундугу белине чейин жетип, асман көк түстөгү кездемеден тигүү каралган. Кемзирдин моюн оюгу тегерек формада болуп жакасы жок. Кемзирдин сол тарабында сыдырмалуу үстүңкү чөнтөк чөнтөк жана оң тарабынын этегинде бастырма чөнтөк каралган. Кемзир модалуу болуу үчүн көйнөктү сыртка чыгарып кийсе болот.

Шымы классикалык стилдеги көгүш кара түстүү кездемеден тигүүгө болот. Алдыңкы бөлүгүндө каптал чөнтөктөр иштетилип бүчүлөмөсү сыдырмалуу. Шымдын бели ыңгайлуу болуу үчүн жылдырып туруучу резинка өткөрүлгөн.

Кыздардын сарафаны кичине негиздери бел сызыгында бириккен эки трапеция силуэтиндеги диффуздук костюмда сүрөттөлгөн. Костюмдун комплекти ак түстөгү кофта кызыл галстугу менен толукталат. Сарафан аскер кийиминин түсүнө окшогон кездемелерден тигүүгө болот. Ассиметриялуу формадагы сарафанды жасалгалоо үчүн кооздоочу топчулар бел сызыгында жана көкүрөк сызыгында диаметриялуу жайгашкан. Үстүңкү бөлүгү бел сызыгынан топчулар аркылуу чечилип бөлүнүп, төмөнкү бөлүгүн юбка катары кийсе болот. Костюмду кооздоочу катары кызыл түстөгү бантик сымал галстук менен кошо кийилет. Сарафандын узундугу тизеге чейин келип 5 см жетпей калат.

11- сүрөт жогорку мектеп жашындагы окуучулар (9-11- класстар) үчүн формалар.

№ 5 модель. (11-сүрөт) Бул мектеп формасы жогорку мектеп жашындагы окуучуларга (9-11 класстар) кийүүгө сунушталат.

Эркек балдардын формасы жарым кыналышкан силуэттеги классикалык костюмда сүрөттөлгөн. Бул форманын комплекти кара көгүш түстөгү кездемеден тигилип костюм жана шымдан түзүлдү. Заманбап стилдеги костюм үч кайырма жакалуу, төрт топчулук менен бүчүлөнүп эки катарлуу топчулар коюлган. Костюмдун алдыңкы бөлүгү капкалдырыктуу бастырма каптал чөнтөктөр менен кооздолгон. Жеңи орнотулма, костюмдун узундугу белинен бир аз ылдый. Шымы классикалык стилде, алдыңкы бөлүгүндө каптал чөнтөктөрү бар жана бүчүлөмөсү сыдырмалуу. Бели уланма кур менен иштетилген. Кооздоочу элемент катары көк түстөгү галстук коштолот.

Кыздардын формасы классикалык стилдеги жарым кыналышкан силуэтте. Форманын предметтери кара көгүш, ток боз түстөгү жарым жүн кездемесинен тигилип жакет жана шымдан турат. Жакети трансформер, эки түстөгү кездемеден тигилген жана көкүрөк сызыгынан ылдый кнопка менен төмөнкү бөлүгү бириктирилген. Жакеттин жогорку бөлүгүн кнопкалардан ажыратып болеро катары кийсе болот. Ылдыйкы бөлүгүн өзүнчө корсет юбка катары шым менен кийилет. Каптал чөнтөктөрү ылдыйкы бөлүгүндө иштетилген, кийимдин узундугу тизесинен 20 см жогору. Жеңи эки

тигиштүү орнотулма, жакасы эки кайырмалуу учтуу. Классикалык стилдеги клеш шымы, тизесинен этегине карай кеңейип кетип, сыдырма менен бүчүлөнөт. Шымдын бели уланма кур менен иштетилген. Жарым жүндүү костюм кездемелери түзүлүшү жана бүтүшү боюнча таза жүнгө окшош. Алардагы жүн буласынын курамы 23%тен 70%ке чейин өзгөрөт. Кошумча була катары пахта, вискоза, полиэстер, нитрон, капрон булалары, ошондой эле вискоза, нейлон, Белан жиптери колдонулат. Эң жакшы сапаты - бул полиэстер буласы бар жүн аралаш костюм кездемелер. Бирок буюмдун иштеши учурунда кездемеде синтетикалык булалардын болушу пиллинг пайда болушуна жана сапатынын начарлашына алып келет. Жарым жүндүү костюм кездемелери түзүлүшү жана бүтүшү боюнча таза жүнгө окшош. Алардагы жүн буласынын курамы 23%тен 70%ке чейин өзгөрөт. Кошумча була катары пахта, вискоза, полиэстер, нитрон, капрон булалары, ошондой эле вискоза, нейлон, белан жиптери колдонулат. Эң жакшы сапаты - бул полиэстер буласы бар жүн аралаш костюм кездемелер. Бирок буюмдун иштеши учурунда кездемеде синтетикалык булалардын болушу пиллинг пайда болушуна жана сапатынын начарлашына алып келет. Таза жүнгө караганда аралаш буладагы костюм кездемелеринин ассортименти кеңири колдонулат. Аралаш буладагы костюм кездемелеринен тигилген мектеп формаларынын түрдүү түстөрү изилденди. Кызыл түс жарык маанай тартуулайт, бирок көбүрөөк колдонсок адамды чарчатат. Ак түс тазалыкты жана тунуктуку чачат, жарык атмосфераны жаратат, бирок ал абдан нейтралдуу, анын көптүгү менен адам токтоо болуп калат. Бирок, башка түстөр менен жандандырса, жакшы маанайды жаратат. Жашыл түс тынчтандырат. Бирок, ал өзү жалгыз кызыксыз болуп калат. Ал ак жана сары менен кошулса жаңыланат. Көк түс адамды суунун жана асмандын түсү менен байланыштыргандай кеңдикти жаратат, тунук жана сергектик сезимин ойготот. Күрөң түс жердин түсү болуп, жылуулук чачат, тынчтандырат, капалуу маанайды кууп чыгат. Кызгылт көк - салтанаттын. Ал падышалык түс деп бекеринен айтылган эмес. Кызыл түс кызыктуу. Ал тургай, байыркы убакта, ал жашоонун жана сүйүүнүн символу болуп эсептелген. Бул мектеп формаларын сунуштоодо ар кандай түстөрдүн айкалыштары изилденди. Түстөр: жылуу, муздак жана нейтралдуу түстөр болуп бөлүнөт:

1-топтогу жылуу түстөр: сары, кызыл, ток сары, пуштуу түстөр. Отту жана күндү элестеткен жылуулук тартуулаган түстөр.

2-топтогу муздак түстөргө – көк, асман көк, көгүш жашыл түстөр кирет. Музду, сууну, карды элестеткен түстөр муздак түстөр болуп саналат.

3-топтогу түстөр – жашыл, сая. жашыл түскө сары түстү көбүрөөк кошсо ал жылуу түскө айланат, ал эми көк түстү кошсо суук түс болуп калат.

Экологиялык баалоо. Мектеп формалары табигый кездемелерден тигилгендиктен окуучулардын ден соолугуна зыян алып келбейт. Формаларды тигүүдө колдонулган кездемелер, ийне жана тигүү машиналары экологияга таасирин тийгизбеген өндүрүш. Кийим тигүүнүн технологиялык процессинде колдонулуучу материалдар жаратылышка жана адамдын организминен зыяндуу заттарды бөлүп чыгарбайт.

Технологиялык процесс экологиялык жактан таза өндүрүш болуп саналат:

1. Атмосфераны, суу объектилерин булгоочу заттар бөлүнүп чыкпайт;
2. Тигүү процессинде колдонулуучу кездемелер, тигүү жиптери адамдын организминен зыян келтире турган заттарды бөлүп чыгарбайт;
3. Тигүү процессинен кийинки калдыктар кайрадан экологияга терс таасирин тийгизбей иштетилет.

Корутунду:

1. Мектеп окуучулары үчүн формалар илгертен эле кийилип келген. Замандын өзгөрүшүнө жараша мектеп формалары да өзгөрүп келет. Формалар окуучулардын жаш өзгөчөлүгүнө жараша кийилген. Мектеп окуучулардын формалары балдардын кыймыл

аракет жасашына ыңгайлуу форманы жакшы сактаган, гигиеналык талаптарга зат алмашууга жана сүрүлүүгө чыдамдуу кездемелерден тигилген.

2. Азыркы учурда ар бир мектеп башкалардан айырмаланып окуучулары үчүн өзгөчөлөнгөн формаларды кабыл алышкан.

3. Макалада мектеп формалары окуучулардын табитине жараша моданын багытын эске алуу менен костюмдардын силуэттерин, түстүк айкалыштарын изилдеген эскиздер иштелип чыкты.

Адабияттар:

1. Л.П. Шершнева Аялдардын жана балдардын кийимдерин долбоорлонун негиздери.[Текст] // Бишкек 1997.5-8с.
2. Кэролайн Тэтхем. Джулиан Симен Дизайн в моде. Моделирование [Текст] // Изд. Рипол Классик.2006г. 85-89с.
3. Исраилова Г.А., Сагынали кызы А. Костюмду долбоорлоодогу аял кишинин фигурасын геометриялык метод менен тартуу. (Текст) / Г.А. Исраилова, Сагынали кызы А.// НОТ-2015.-№1- С. 27-30.
4. Интернет ресурстары.
2. https://_shkolnaia_forma_v_kyrgyzstane
3. <https://www.vb.kg/279069>
4. https://www.bbc.com/kyrgyz/kyrgyzstan/2014/07/140701_school_uniform
5. https://www.vb.kg/doc/279069_v_kyrgyzstane_vybrali_eskiz_edinoj_shkolnoj_formy.html
6. <https://images.app.goo.gl/ygb7m2DcxeXNNiro8>
7. <https://search.app/59gPYEdh13PiANo4A>
8. <https://cbd.minjust.gov.kg/97897/edition/686430/kg>

УДК 664.661.1/ 613.26

Ирматова Жылдыз Камиловна, т.и.к., доцент,
ORCID 0000-0002-8749-4802
Адылмырза кызы Арууке, магистр,
Эркинбек кызы Гүлжан, магистрант,
Рахимов Умид Уктам угли, магистрант,
Ош технологиялык университети
E-mail: julduz75@mail.ru

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНДА ГЛЮТЕНСИЗ НАН БЫШЫРУУ ТАРМАГЫН ӨНҮКТҮРҮҮНҮН КЕЛЕЧЕГИ: КӨЙГӨЙЛӨР ЖАНА ЧЕЧҮҮ ЖОЛДОРУ

Бул макалада Кыргызстандагы глютенге аллергиясы бар адамдар үчүн атайын азыктарга болгон муктаждыкты канааттандыруу максатында, безглютендик нан өндүрүүнүн технологиялык аспектилери жана негизги көйгөйлөрү талданат. Целиакия оорусу жана башка глютенге байланыштуу оорулар барган сайын көп кездешкендиктен, бул багытта жергиликтүү өндүрүүчүлөрдүн продукцияны иштеп чыгууга багытталган колдоосу маанилүү болуп саналат. Изилдөөдө безглютендик продукцияны өндүрүүдөгү сапатты көзөмөлдөө жана глютенден булганууну болтурбоо маселелерине басым жасалат.

Негизги сөздөр: целиакия, глютенсиз нан, глютенсиз азык-түлүк, нан өндүрүү, глютен, азыкка сезимталдык, технологиялардын өнүгүшү.